

פסחים עז

משה שווערד

1. ספר צדקת הצדיק - אות א

ראשית כניסת האדם לעבודת ה' צריך להיות בחפזון כמו שמצינו בפסח מצרים שהיה נאכל בחפזון ולא פסח דורות. מפני שהתחלה לנתק עצמו מכל תאוות עולם הזה שהוא מקושר בהם צריך לשמור הרגע שמתעורר בו רצון ה' ולחפזו על אותו רגע למהר לצאת מהם אולי יוכל. ואחר כך שוב ילך במתינות ולאט כדין פסח דורות:

2. ספר שמן הטוב

כנ) ב"ש"ם פסחים (דף ע"ה) כנע
בחרסו של תנור יקלוף את
מקומו וכו' הנה כתי' ואכלו את הבשר
בלילה הזו לני אש ומלות כו' אל תאכלי
ממנו כל וכו' כ' צס' ז"ז וז"ל דהנה
נקרא פסח כמו אדם ששז בתשובה שלימה
בכח גדול ובמירות וחוזק גדול. כי אין
חוזק כחסידות בתחלתו. כן אי' ברקח
ז"ל. והנה גם זה מה' הוא ואותה חסידות
הוא בתצורה גדולה ואח"כ נוח מעט מי
שהקב"ה עוזר לו ואח"כ לריך להתגבר
פכ"פ בהדרגה לילך מחיל אל חיל למדרגה
עליונה. וכן הו' אללנו ביציאת מצרים
שהיה העיקר יציאה מטומאה לטהרה. כן
שמעתי כ"ל מהרב הגאון הקדוש
מניקלשפורג. והנה התצורה הראשונה
לריכה להיות בלא שום הדרגה ובלא שום
תערובות תאוה אחרת כלל. כ"א לריכה
רק בכל מכל כל להצור ב"ה. וזה הוא
פסח לשון דלוג וקפילה שלא בהדרגה וכו'
וכו' ע"ש :

3. ספר החינוך - מצוה ז - שלא לאכול הפסח נא ומבושל:

משרשי מצוה זו, מה שכתוב בשחיתתו, לזכור נס יציאת מצרים. וזהו שנצטוינו לאכול צלי דוקא. לפי שכך דרך בני מלכים ושרים לאכול בשר צלי. לפי שהוא מאכל טוב ומוטעם, אבל שאר העם אינם יכולים לאכול מעט בשר שתשיג ידם כי אם מבושל, כדי למלא בטנם. ואנו שאוכלים הפסח לזכרון שיצאנו לחירות להיות ממלכת כהנים ועם קדוש ודאי ראוי לנו להתנהג באכילתו דרך חירות ושרות. מלבד שאכילת הצלי יורה על החפזון שיצאו ממצרים ולא יכלו לשהות עד שיתבשל בקדרה:

4. ספר החינוך - מצוה ח - שלא להותיר מבשר הפסח:

משרשי מצוה זו, מה שכתוב בשחיתתו, לזכור ניסי מצרים. וזה שנצטוינו שלא להותיר ממנו, הענין הוא כדרך מלכים ושרים שאינם צריכים להותיר מתבשילם מיום אל יום, ועל כן אמר שאם יותר ממנו שישרף כדבר שאין חפץ בו, כדרך מלכי אדמה. וכל זה לזכור ולקבוע בלב שבאותו זמן גאלנו השם יתברך מעבדות, ונעשינו בני חורין, וזכינו למלכות ולגדולה:

5. ספר החינוך - מצוה טז - שלא לשבור עצם מן הפסח:

משרשי המצוה, לזכור ניסי מצרים, כמו שכתבנו באחרות. וגם זה גזעו מן השורש הנזכר, שאין כבוד לבני מלכים ויועצי ארץ לגרר העצמות ולשברם ככלבים, לא יאות לעשות ככה כי אם לעני העם הרעבים. ועל כן בתחלת בואנו להיות סגולת כל העמים ממלכת כהנים ועם קדוש, ובכל שנה ושנה באותו הזמן, ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו לה באותה שעה. ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושין נקבע בנפשותינו הדבר לעולם:

ואל תחשוב בני לתפוש על דברי ולומר, ולמה זה יצוה אותנו השם יתברך לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס, והלא בזכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו ולא ישכח מפי זרענו, כי לא מחכמה תתפשני על זה, ומחשבת הנער ישיאך לדבר כן. ועתה בני אם בינה שמעה זאת, והטה אזנך ושמע, אלמדך להועיל בתורה ובמצוות. דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עושה בהם, אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ובכח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעולות

נמשכים הלבבות. ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים, חפץ בתורה ובמצוות, אם אולי יעסק תמיד בדברים של דופי, כאילו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באומנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אומנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל אדם נפעל כפי פעולותיו, כמו שאמרנו:

ועל כן אמרו חכמים זכרונם לברכה [מכות דף ב"ג ע"ב] רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, כדי להתפייס בהן כל מחשבותינו ולהיות בהן כל עסקינו, להטיב לנו באחריתנו, כי מתוך הפעולות הטובות אנחנו נפעלים להיות טובים וזוכים לחיי עד. ורמזו זכרונם לברכה על זה באמרם [מנחות דף מ"ג ע"ב] כל מי שיש לו מזוזה בפתחו וציצית בבגדו ותפלין בראשו מובטח לו שלא יחטא, לפי שאלו מצוות תמידיות ונפעל בהן תמיד:

לכן אתה, ראה גם ראה מה מלאכתך ועסקיך כי אחריהם תמשך ואתה לא תמשכם. ואל יבטיחך יצרך לומר, אחרי היות לבי שלם ותמים באמונת א-להים, מה הפסד יש כי אתענג לפעמים בתענוגי אנשים לשבת בשווקים וברחובות. להתלוצץ עם הלצים ולדבר צחות, וכיוצא באלו הדברים שאין מביאין עליהם אשמות וחטאות, הלא גם לי לבב כמוהם, קטני עבה ממתניהם, ומדוע ימשכוני הם אחריהם. אל בני, השמר מפניהם פן תלכד ברשתם, רבים שתו מתוך כך כוס תרעלתם, ואתה את נפשך תציל. ואחר דעתך זה אל יקשה עליך מעתה ריבוי המצוות בענין זכירת ניסי מצרים, שהן עמוד גדול בתורתנו, כי ברבות עסקינו בהם נתפעל אל הדבר, כמו שאמרנו:

6. רמב"ם יד החזקה - הלכות קרבן פסח פרק י

(יא) כשאדם אוכל את הפסח חותך הבשר ואוכל וחותר העצמות מן הפרק ומפרקן אם רצה וכשיגיע לגיד הנשה מוציאו ומניחו עם שאר הגידים והעצמות והקרומות שיוצאין בשעת אכילה שאינן מנקין אותו כשאר הבשר ואינן מחתכין אותו אלא צולין אותו שלם ואם חתכו חתיכות חתכות כשר והוא שלא יחסר אבר צריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר שנאמר לא תותירו ממנו עד בקר וכן בשני שנאמר לא ישאירו ממנו עד בקר ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר והנותר ממנו באש תשרופו.

- [השגת הראב"ד - כשאדם אוכל את הפסח וכו' עד העצמות והקרומות א"א בחיי ראשי אין איסור גדול מזה שיצלה הפסח עם גיד הנשה ועם שמנו ועם תרבא דתותי מתנא ועם קרומות שבראש ואם אזכה ואוכל פסח ויביא לפני כזה הייתי חובטו בקרקע לפניו]:

7. כסף משנה הלכות קרבן פסח פרק י

כתב הראב"ד בחיי ראשי אין איסור גדול מזה וכו'. ומ"ש ותרבא דתותי מתנא, י"ל שלא עלה על דעת שרבינו מתיר לצלותו עם חלב האסור מן התורה אלא גיד הנשה שאין בגידו בנ"ט ושמנו שאין בו איסור אלא שישראל קדושים נהגו בו איסור ובפסח לא נהגו כדי שלא יבא לחתך בו אבר אבל חלב האסור מנקרים אותו ואפילו החוטים והקרומות האסורים משום חלב מסירים אותם אע"פ שאין אסורים אלא מדרבנן כמבואר בפ"ח מהמ"א דייקא נמי דקתני שאין מנקין אותו כשאר הבשר דמשמע שמנקין אותו אלא שאינו כשאר בשר.

8. שערים מצויינים בהלכה

דף עד. משנה כיצד צולין כו' תולין חתה לו. פרשיי תוחבין כשפור למעלה מפיו של טלה. ועי' בתוס', דעייכ זב הדס למטה. ומדקדק בתוס' ד"ט, כמה דפרשיי (דיה מקולט) דתולין הבני מעיס למעלה בראשו ככובע; והא דלעיל (נג). פרשיי, דנתן אותם מן הצדדין, וכמו שנושא כלי זיינו בצדו, וכן פירש כמס' ביצה (כ"ו). ותירץ בחיי הח"ס, דכשעת הצלייה נותנין כמשיכ' כאן, כדי שיוכ הדס, אבל כשמביאין אל השולחן היו נותנין מן הצדדין, והקא מירי הא דלעיל (נג), שכן היו נותנין בוסן המקדש עיי"ש.

9. שפת אמת על פסחים דף עד/א

במשנה רע"ק אומר כמין בישול הוא זה נראה דרק מדרבנן אסור משום דנראה כבישול ואפשר דס"ל צלי קדר חשוב צלי. מיהו אפי' למ"ד צלי קדר נמי אסור מ"מ הכא אינו ממש כמו קדירה. דבאמת אינו כבישול הואיל ומידב דייב דרך בית השחיטה וכיון דלקיים המצוה לצלותו כולו כאחד גם בתולן חוצה לו מיקרי כולו כאחד אסרו רבנן להניחן לתוכן. ובהכי מיושב מ"ש רש"י בפ"י החומש (פ' בא) כריה"ג. ותמה הרא"ם ע"ז דהא קי"ל דהלכה כרע"ק מחבירו. ולהנ"ל א"ש דמה"ת מודה רע"ק לריה"ג:

• שמות פרק יב פסוק ט

ראשו על כרעיו - צולוהו כולו כאחד עם ראשו ועם כרעיו ועם קרבו ובני מעיו נותן לתוכו אחר הדחתו (שם עד) ולשון על כרעיו ועל קרבו כלשון (שמות יג) על צבאותם כמו בצבאותם כמות שהן אף זה כמות שהוא כל בשרו משלם:

10. שו"ע אורח חיים - סימן תעו - מנהג אכילת צלי בליל פסח:

(א) מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים, אוכלים. מקום שנהגו שלא לאכול, אין אוכלין גזירה שמא יאמרו: בשר פסח הוא. ובכל מקום אסור לאכול שה צלוי כולו כאחד בלילה זה, מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ; ואם היה מחותך או שחסר ממנו אבר או שלק בו אבר והוא מחובר, הרי זה מותר במקום שנהגו: הגה - ולא יאכל ולא ישנה הרבה יותר מדאי, שלא יאכל האפיקומן על אכילה גסה או ישתכר וישן מיד (ב) אפילו בשר עגל ועוף, כל דבר שטעון שחיטה, אסור לאכול צלי במקום שנהגו שלא לאכול צלי: הגה - נוהגים בקצת מקומות לאכול בסעודה ביצים, זכר לאבלות, ונראה לי הטעם משום שליל תשעה באב נקבע בליל פסח ועוד זכר לחורבן שהיו מקריבין קרבן פסח. ויש נוהגין שלא לאכול שום טבול בלילה, רק ב' טבולים שעושים בסדר (מהרי"ל):

11. ספר ויקרא פרק כו

(לא) ונתתי את עריכם חרבה והשמותי את מקדשיכם ולא אריה בריח ניחחכם:

12. העמק דבר

דמתן מרנן הכית עד סרנן ניטר שאו נחרט הסיכל ונחרט המוכת, היה עוד המוצח קייס והקריבו עליו פסחים גדלי' בטנהרין פי"א נ"ח א"י שהיו לו מעברין את השנה בשניל פסחים, מכל מקום לא אריס וגו', מש"ס רק פסחים, הקריבו דלא כמיז ביה ריח ניחוח, מש"ס"כ כל הקרבנות כמיז ביה ריח ניחוח, כחטאת צפ' ויקרא ד' ל', וכנסור צפ' קרה י"ח י"ח, ומעשר ה"ה כנסור, מש"ס לא הקריבו כנסרן כהמ"ק משום דכמיז ולא אריס כריס וגו' וא, וע' מש"ס עוד ביה צפ' דכריס ט"ו צפ' שגור את חודש האביב:	וכה יהיו ערי ישראל חרבה: והשמותי את מקדשיכם. היה ראוי לומר וחללתי את מקדשיכם, וחללתי יחזקאל הכיז ז' וכלו זה פרטים וחללה, מכאן דרשו חז"ל צמניה פי"ד נ"ח א"י קדושתן אף כהן שומעין, שלא יחללו הננינים כמו כלי קודש ומלאי' נחמ' ע"ז דנ"ב צ' מקרא דחזקאל הכיז, מש"ס"כ קדושת כמי כנסיות וכמי מדרשות איט מחללו חלל שומע: ולא אריה בריח ניחחכם - דלע"ג דהמקדש שומע, מכל מקום אפשר דישאר המונח במקומו והקריבו עליו, וכמו שהיה נחמ' כמרנן בית שטי,
---	--

13. שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן פט

...ואמנם חכמי התלמוד עדיין הי' להם מי חטאת כדאמרין חברייא מדכין בגלילא. גם נ"ל שאם ימצא כהן שיש בידו ספר יחוסו מקוים מעשה ב"ד שאבותיו היו מיוחסים עד זמן הבית, דיו. דלא חיישינן לב"ד טועין, ומ"ש ז"ל שנגנו ס' יוחסין ד"א הוא שאותו הי' כולל משפחות מיוחסות שבישראל כמו שהוא בד"ה. אבל אינו מהנמנע המצא כתב יחוס לכהני בית אב א' ומשפחה אחת עם שעדיין לא בא לדין. ובזה יתיישב עוד דבר אחר הנמצא לר"ג ומוסיף במבוכה כי הלא משנה שלמה שנינו רפ"ז דפסחים מעשה בר"ג שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלה, וזה בלי ספק ר"ג דיבנה שכן ידוע שטבי עבדו הי'. והרי בפירוש שהקריב קרבנות בפני הבית, ונראה בודאי שכבר הי' גדול בחכמה שהעידו הלכה זו משמו, ואיך א"כ קדמו ריב"ז ומלך על פניו בהיות הנשיאות ירושה לו מאבותיו (חלילה לריב"ז מעשות כדבר הזה אף כי הוא בעצמו חילה פני טיטוש/טיטוס/ בעד השושילתא דר"ג ונתרצה לו). וכמו שבסוף חזרה העטרה ליושנה וצ"ל כמ"ש כבר היו מתמידין בימיו להקריב קרבנות ציבור בזמנן ולא פסקו אף לאחר חורבן הבית ולעולם בעת החורבן הי' קטן ובלתי ראוי למעלת הנשיאות עד שמפני ההכרח הוצרך ריב"ז להתמנות נשיא עד עת בוא דברו של ר"ג לקבל הנשיאות השמורה לו, או אפשר ג"כ שריב"ז לא הי' נשיא ממש כי אין נשיא גמור אלא מבית דוד, ולא מצינו לריב"ז שנתייחס משבטו של יהודה רק בשיתוף השם ותואר המעל' הי' נקרא נשיא מפני חכמתו וגדולתו (ואולי הי' כמו אפטרופוס נשיאותו של ר"ג ועמ"ש בס"ד בהגהותי לש"ע י"ד סרמ"ה) ולעולם לא זזה משלשלת הלל מעת שהגיעה אליו מדרגת הנשיאות וזה נראה אך עכ"פ ודאי שר"ג דיבנה לא נהג שום נשיאות בפני הבית. כדמוכח מפ"ק דשבת ואין מנוס ממה שכתבתי.

14. צל"ח מסכת פסחים דף עד עמוד א

ת"ר איזהו גדי מקולם וכו' בזמן הזה. ויש לדקדק מאי איריא בזמן הזה ואתו בזמן הבית היה מותר לאכול גדי מקולם חוץ לירושלים דג"כ יש בו חשש אוכל קדשים בחוץ. ונראה דלרבנותא נקט בזמן הזה על פי מה שכתבו התוס' בפרק מקום שנהגו בדף נ"ג ע"א בד"ה מפני שנראה וכו', דלר' שמעון הוה בזמן הזה שלא כדרך המקדישין דהוה כמקדיש על מנת להקריב בחוץ דאינו קדוש, יעויין שם. ואם כן לרבנותא קאמר בזמן הזה, לא מיבעיא בזמן הבית שפשיטא שיש לחוש שיאמרו שאוכל קדשים בחוץ. שהרי אז אם הקדישו מחיים הוא כדרך המקדישין שהיה יכול להקריבו בבית המקדש, אלא אפילו בזמן הזה חיישינן שיאמרו שאוכל קדשים בחוץ.

15. שערים מצויינים בהלכה

נותן את כרעיו וכני מעיו בתוכו כו', כבולעו כן פולטו. כתבו התוס', אע"ג דבמס' חולין (קיא.) מבואר, דאין לסמוך על סברה כבולעו כן פולטו לגבי הכבד בדיעבד, מ"מ הכא שרינן לכתחלה ולא רצו להחמיד כו', אי נמי כגון שמלח הבני מעים מליחה גמורה כו', ובצל"ח מסופק, אם מותר למלוח הפסח קודם צלייתו דכיתו דמליח כרותח דצל"ח, איכ' הוי צלי מחמת דבר אחר כדלקמן. וראיתי בתורת הבית להרשב"א (דף פ ע"א) שהקשה, מאי ראייה מייתי מפסח שנתנו בני מעים לתוכו, דילמא התם בשמלחו אותם, ותירץ דאין דרך למלוח צלי כדרך שמולחין להכשיר, אלא כדרך שאמרו באיברי קדשים מלחו והופכו ומלחו ומעלהו, ע"י במס' מנחות (כא). וכח"י חתם סופר הוסיף, שכיכ' הרשב"א בחשוכה (ח"ג

ס"י תרנא). וראיתי בבוקר הבית להרא"ה (דף עא ע"ב) הקדשים הנאכלין לכהנים ולבעלים היו צריכין מליחה כקדשים הנקרבין על המזבח. ובמנ"ח (מצוה ז) קיצר מאוד בהענין, וכתב בזה"ל, ומליח לא הוי כבישול כו', וגם לא הוי כצלי מחמת דבר אחר. וכיכ' בתשרי נודע ביהודה (מהר"ת ארי"ח ס"י כג) דהסכמת הראשונים שאין במלח אלא ענין לבלוע ולפלוט.